

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

-

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

-

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

-

- Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

Hallitusohjelman mukaan hankintalaki uudistetaan mm. siten, että hankintalakiin asetetaan lähtökohtainen velvoite kilpailutuksen uusimiseen, jos kilpailutuksessa on vain yksi tarjoaja. Tästä voidaan poiketa vain erityisen painavasta syystä. Kilpailutuksen kokonaistaloudellisuudesta tulee myös varmistua. Lisäksi muutetaan hankintalakiin niin, että EU-kynnysarvon ylittävä hankinta voidaan olla jakamatta osiin vain erityisistä syistä ja mahdollistetaan ratkaisusta valittaminen. Edelleen todetaan, että suorahankinnan ja pakollisen sopimusmuutosilmoituksen ilmoittamatta jättäminen sanktioidaan.

Lapinjärven kunnanhallitus katsoo, että ehdotetut muutokset hankintalakiin lisäävät julkisiin hankintojen liittyvää valmistelutyötä, sääntelyä ja kunnille julkisten hankintojen toteuttamisesta aiheutuvia kustannuksia. Sääntelyn ja työmäärän sekä kustannusten kasvua ei voida pitää kannatettavana. Päinvastoin tulisi pyrkiä vähentämään julkiseen hallintoon kohdistuvaa yksityiskohtaista sääntelyä ns. norminpurku -tavoitteen mukaisesti. Normien purkamisessa tavoitteena on mahdollistava sääntely, turhien normien purkaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen.

Sidosyksikköjä koskevan sääntelyn kehittämisestä todetaan hallitusohjelmassa muun muassa, että hallitus parantaa julkisen sektorin tehokkuutta sekä vahvistaa alueellista elinvoimaa ja yrittämisen edellytyksiä rajaamalla julkisen sektorin mahdollisuuksia tuottaa in house-yksiköissä sellaisia tukipalveluita, joissa on olemassa toimiva markkina, kuten siivous-, taloushallinto-, ruoka- ja ICT-palveluissa. Hankintayksiköiden mahdollisuuksia kiertää hankintalakiin sidosyksiköiden avulla rajoitettuihin. Hallitusohjelman mukaan sidosyksikön omistukselle asetetaan yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusprosentti (10 %). Lisäksi todetaan, että yhtenäistetään sidosyksiköiden ulosmyyntirajat enintään 5 prosenttiin ja enintään 500 000 euroon in house-yhtiöiden liikevaihdosta.

Lapinjärven kunnanhallitus toteaa, että vaikka sidosyksikkösääntelyn muuttamisen taustalla olevia tavoitteita julkisen sektorin tehokkuuden parantamisesta ja alueellisen elinvoiman ja yrittämisen edellytysten vahvistamisesta voidaan pitää kannatettavina, ei nyt ehdotettua kategorista sidosyksiköiden käytön rajaamisista voida pitää perusteltuna. Nyt esitetty vähimmäisomistusprosentti on perusteeton ja kohtelee eri kokoisia kuntia ja muita hankintayksiköitä perusteetta eriarvoisesti. Ehdotus vaikeuttaa ja saattaa jossain tapauksissa mahdollisesti jopa vaarantaa lakisääteisten tehtävien asianmukaisen

hoitamisen. Kunnan oikeus päättää palveluidensa järjestämisestä kuuluu perustuslain 121 §:n mukaiseen kunnalliseen itsehallintoon.

Nyt esitetty kymmenen prosentin vähimmäisomistusvaatimus ei välttämättä suinkaan tarkoita kymmentä omistajaa. Kuntayhtiöiden omistusosuudet ovat usein määräytyneet esimerkiksi kuntien asukasluvun tai palveluiden käytön määrän perusteella. Uudistuksen toteutuessa ehdotetulla tavalla kunnat eivät välttämättä suinkaan jakaisi tai voisi jakaa omistuksiaan tasan vähimmäisomistusprosentin edellyttämällä tavalla. Lisäksi esitetty vähimmäisomistusprosentti saattaa johtaa alle kymmenen omistajan yhtiöissä epätarkoituksenmukaisiin omistusosuuksien myynteihin omistajien kesken, eikä tästä syntyvillä kustannuksilla saavuteta käytännössä mitään hyötyä.

Vähimmäisomistusprosentista säätämällä saatetaan rikkoa toimivat palveluiden yhdessä järjestämisen toimintatavat luomatta tilalle tarkoituksenmukaisia vaihtoehtoja. Esimerkiksi jätealan nykyisen alueellisen yhteistyön taustalla on eurooppalainen ja kansallinen jätealan sääntely, jonka vaatimusten saavuttaminen ja vaaditut investoinnit ovat edellyttäneet kunnilta laajamittaista yhteistyötä. Lapinjärven kunta katsoo, että vähimmäisomistusosuutta koskevaan sääntelyyn on sen mahdollisesti toteutuessa tehtävä esimerkiksi jätealaa koskevia poikkeuksia.

Lapinjärven kunnanhallitus toteaa lisäksi, että koko kuntakenttään laajasti vaikuttavan muutoksen toteuttamiseen ehdotuksessa varattu 1,5 vuoden siirtymäaika on riittämätön. Myös jätealalle esitetty kahden ja puolen vuoden siirtymäaika on riittämätön alan lakisääteisistä erityisvelvoitteista ja erityispiirteistä johtuen. Mikäli ehdotettu vähimmäisomistusosuus astuisi voimaan, tulisi siirtymäaikojen olla nyt ehdotettu selvästi pidempiä.

Lapinjärven kunta toteaa edelleen, että sidosyksiköiden käyttämisen rajoittamiseen ei välttämättä tarvita uutta sääntelyä. Jo nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa puuttumisen mahdollisiin sidosyksikkösääntelyn soveltamisen väärinkäytöksiin.

Hildén Anne
Lapinjärven kunta - Lapinjärven kunnanhallitus